

Predstavljena knjiga prof. Nevenke Nekić: *Naša klecala i baklje – Djelovanje, stradanja i mučeništva u Družbi sestara milosrdnica svetoga Vinka Paulskoga*

Svjedočanstva o tragediji časnih sestara u okrutnim komunističkim vremenima

mons. Ivan Šaško, pomoćni biskup zagrebački

Dr. sc. T. JONJIĆ: Našu oranicu ništa ne plodi kao krv mučenika. Zato posebno mjesto u tome imaju likovi sestara koje su svojim životima platile odanost hrvatskom narodu i njegovoj domovini, pomažući potrebnima bez razlike. To je bila najbolja svjedodžba njihova katoličanstva i hrvatstva, i upravo zato su se u vrijeme jugoslavenske komunističke okupacije Hrvatske našle na zubu novim vlastima, i upravo zato su idućih desetljeća prešućivane ili klevetane

Pripremila: A.ČERNIVEC

U Kući matici Družbe sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskoga u Zagrebu prošloga je tjedna predstavljena knjiga *Naša klecala i baklje – Djelovanje, stradanja i mučeništva u Družbi sestara milosrdnica svetoga Vinka Paulskoga* autorice Nevenke Nekić. O knjizi su govorili zagrebački pomoćni biskup Ivan Šaško, dr. sc. Tomislav Jonjić te autorica knjige prof. Nevenka Nekić.

Govoreći o knjizi, biskup Ivan Šaško kazao je da je autorica "uspjela približiti mjesto djelovanja sestara koje su od bolničkih kreveta i sirotišta, od zatvora i skloništa, od

sirotinjskih obitavališta i strepnje za život, snagom Kristove ljubavi, kojoj su bile privržene, *stvorile najsajnije 'palače i dvorove'; jedva čujni glas siromaha i hropac umirućih pretvarale u molitvu zahvale i u predanost Božjoj volji.* Na kraju *su ubijene zbog učinjenih djela milosrđa.* Suđene u lakrdijaškim procesima punima mržnje ili jednostavno uklonjene bez ikakva objašnjenja. Njihova je krivica bila što *su bile dobre dobrotom Isusa Krista, a on je najviše smetao.* To hrvatski naraštaji koji dolaze moraju znati i njegovati spomen, da i sami ne postanu promicatelji nemilosrđa." Biskup Šaško naglasio je i kako smo i kao Crkva i kao hrvatska javnost predugo čekali na jednu ovakvu knjigu.

Najokrutnije gaženje ljudskoga dostojanstva

Autorica prof. Nekić istaknula je da je "knjiga svjedočanstvo o drami, tragediji časnih sestara milosrdnica koje su stradale u okrutnim, nemilosrdnim komunističkim vremenima, osobito tijekom i nakon Drugoga svjetskoga rata." Posvećena poglavito sestrama koje su umorene na okrutne načine i za koje očekujemo uzdignuće na oltar jer su podnijele krvnu žrtvu. Ali knjiga obuhvaća i druge žrtve, robijašice i mučenice koje su umirale po zatvorima ili po povratku s robije. Svjedoči i o onima čije su krvave haljine stizale bez riječi na portu samostana, a

primateljice nisu smjele ni riječ progovoriti, svjedoči o općoj bijedi i poniženju časnoga sestriškoga reda, Crkve u cjelini, o karakteru bezbožnoga komunizma, krvoločnoga ustroja koji je od prvoga dana postojanja pa do danas ostao isti. Svjedoči za sve neznanе, strijeljane, mučene ili samo pale od iscrpljenosti. Ta opaka doktrina, ideologija komunizma, postoji ne samo kao stvarni ustroj mnogih država i u našem suvremenom svijetu, ona se sačuvala i u misaonom sklopu suvremenoga čovjeka nekada kršćanskoga Zapada. Osobito u potomcima ubojica, kazala je autorica knjige prof. Nevenka Nekić, naglašavajući kako u knjizi donosi dokument/odluku CK SKJ o namjeri likvidacije svih neprijatelja komunizma i to s nadnevkom rujna 1941., što upućuje da je sve planirano od prvoga dana. Časne su sestre izdržale, skrovito i čudесно preživjele zatvorene unutar samostanskih zidova, osiromašene i opljačkanih dobara umirale i od tuberkuloze. U znanim i neznanim grobovima počivaju u ljubljenoj zemlji..., zaključila je prof. Nekić.

"Ratni vihor, progonstva, zlostavljanja i mučenja nedužnih sestara po zatvorima i samicama, izbacivanje iz društvenoga života uz najokrutnije gaženje ljudskoga dostojanstva nije sestre slomilo, nego jačalo njihov ponos i budilo herojsku snagu za nove početke. Premda brojem smanjena, gotovo bačena na prosjački štap, Družba sestara milosrdnica preživjela je sve strahote komunizma. Obnovila je svoje redove novim članovima i hrabro nastavila hod kroz povijest. U njoj su trajno svijetlile baklje molitvenih duša koje su tiho i samozatajno služile Bogu i bližnjemu crpeći duhovnu snagu u dugim molitvama na klecalima", kazala je na predstavljanju knjige među ostalim vrhovna poglavarica Družbe sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskoga u Zagrebu s. Miroslava Bradica.

Gdje se bio boj između Istine i Laži, katolici su stradavali

O knjizi je govorio i dr. sc. Tomislav Jonjić, čije izvrsno izlaganje prenosimo u cijelosti: Teška je povijest naroda koji se okuplja u ovakvim prigodama (da ne kažem još: naroda koji je zadovoljan što mu zasad barem u cijeloj domovini ne uskraćuju to pravo, jer smo prije tri dana na sramotnome tinjanskom primjeru vidjeli da se trebamo pribojavati i toga da bi nam u budućnosti moglo biti uskraćeno pravo sjećati se svojih palih!); teška je, dakle, povijest naroda koji ima razloga skoro

svakoga tjedna u godini – ne samo u svibnju, kao što bi se površnu promatraču moglo učiniti – obilaziti masovne grobnice svojih predaka, ljudi koji su na okrutan način smaknuti posve nedužni ne samo u formalnopravnom smislu (jer su pobijeni bez prava na obranu i bez suda u pravome smislu riječi), nego ljudi koji su bili nedužni i prema Božjem zakonu i prema ljudskim propisima. A pobijeni su samo zato što su bili hrvatski rodoljubi, što su utjelovljivali i zastupali pravo svoga naroda na dostojanstvo, slobodu i neovisnost – pravo za koje je nadbiskup Stepinac pred jugoslavenskim komunističkim sudom podsjetio da se priznaje svakom narodu, pa se ne smije uskraćivati ni hrvatskomu – i što su se klanjali Stvoritelju, a ne zlatnome teletu o ovom ili u onomu obliku. Više od šest stotina hrvatskih katoličkih svećenika, redovnika, redovnica i bogoslova u Drugom je svjetskom ratu i u neposrednom poraću pokosio jugoslavenski ubilački stroj, većinom onaj komunistički (ali ne samo komunistički!); stotine i stotine su goli život jedva spasile sklanjanjem u emigraciju – u onome moru hrvatskih izbjeglica koje od takozvanoga uljuđenog Zapada nije tražilo ništa osim slobode i pravde, naivno vjerujući da taj Zapad doista drži do ideala i načela koja bučno propovijeda naročito onda kad trguje ljudskim milijunima – druge su stotine poslije rata, sve do pred kraj XX. stoljeća, u lancima i verigama provele tisuće godina, gažene, izglednjivane i ponižavane, ponekad prisiljavane i na ono što je moglo sinuti samo jednom sotonskom umu: na rušenje crkava, preoravanje i uništenje groblja, i na oskrvnjivanje drugih sakralnih objekata. Premda se o tomu u našim školama – tomu najpouzdanijem zrcalu naše nevesele stvarnosti – ni danas ne uči, filozofski i ideološki korijeni toga zločinačkog nadahnuća dobro su nam poznati, a njih nitko, i prije XIX. stoljeća, a osobito u njemu, nije spoznao bolje od Katoličke crkve i katoličke inteligencije uopće; nitko kao Crkva nije di-

zao svoj glas protiv njih, pa zapravo nije čudno da je katolička inteligencija – i ona laička, na koju nikad ne smijemo zaboravljati – kao snoplje pokošena tim ubilačkim žrvnjem, pojavljivao se on u onom obliku u kojemu smo ga upoznali od Francuske građanske revolucije do Meksika dvadesetih godina prošloga stoljeća, ili u onomu koji nas je zgrozio od boljševičke Rusije i Španjolskoga građanskog do Drugoga svjetskog rata i poratnih progona, sve do sloma svjetskoga komunističkog carstva. Svagdje, dakle, gdje se bio boj između Istine i Laži, između Zločina i Nade, katolici su stradavali.

Strašno su u Drugome svjetskom ratu i neposrednom poraću stradali i u susjednoj Sloveniji, ali nikad i nigdje nisu stradali razmjerno tako teško, kao što su u XX. stoljeću stradali u Hrvatskoj; nigdje broj pobijenih svećenika, redovnika i redovnica razmjerno ne doseže broj pobijenih u Hrvatskoj; ničiji svećenici, redovnici i redovnice nisu i poslije rata progonjeni kao hrvatski. Povijest ne pravi skokove. Sve ima svoje uzroke, pa uzroke ima i ta stravična bilanca hrvatskoga stradanja, i ona se, prema mome dubokom uvjerenju – a mislim da to uvjerenje potvrđuju i znanstvene spoznaje (koje su, recimo, pokazale da u sklopu uspostave komunističkog poretka nigdje nije proveden tako krvav, brutalan i sveobuhvatan pokolj ranijih upravljačkih struktura i nekomunističke elite kao u Hrvatskoj!) – može objasniti samo činjenicom da te žrtve nisu bili samo katolici, nego su bili i Hrvati. Nisu se, dakle, našli samo na putu uspostave boljševičke tiranije, nego su se našli na putu obnove Jugoslavije. Zato su stradali više od Bugara ili Mađara, više od Slovaka ili Poljaka.

Krivotvorimo vlastitu povijest

I zato mi danas griješimo – ponavljam to već desetljećima, popevši se valjda svima navrh glave – kad govorimo samo o komunističkim progonima i komunističkim žrtvama. Ne radi se samo o tomu da je, prema nekim istraživanjima, oko tri tisuće Hrvata pobijeno u prvoj, nekomunističkoj i protukomunističkoj Jugoslaviji, da je u Travanjskome ratu 1941. pobijeno njih tristotinjak, i da su tijekom ratnih dana srpsko-jugoslavenski četnici (protukomunisti, s faktičnim blagoslovom jugoslavenske izbjegličke vlade u kojoj su, na svoju i na našu sramotu, sjedili i tzv. hrvatski ministri) pobili tisuće i tisuće Hrvata, a među njima i nekoliko desetaka svećenika, redovnika i bogoslova, nego se radi o tomu

da svođenjem pokolja i progona na komunističke promašujemo bit i – nekad zbog neznanja, a češće zbog uvjerenja da ćemo se time više svidjeti nekima i nekome – kriotvorimo vlastitu povijest i pothranjujemo hidru koja nam i bez toga prijeti.

Jer, jesu to većinom bilo komunistički progoni, i jesu to većinom bile žrtve komunizma, ali – nisu oni i one samo to: to su u svakom trenutku i u svakom djeliću, na svakom pedlju hrvatskih zemalja, bili i jugoslavenski progoni Hrvata i žrtve jugoslavenske ideje, jugoslavenske države. Kad to zaboravljamo – hotimično ili nehotično – mi zapravo žrtvama činimo nepravdu jer ih amputiramo iz njihova prirodno narodnoga, nacionalnog i državnoga okruženja.

Jednako tako, kad govorimo o "partizanima" i njihovoj pobjedi poprskanoj krvlju od Oštrejla, Drvara i Krnjeuše, preko Vrgorca i Španovice sve do Dakse, Širokoga Brijega, Gospića i Bleiburga, posve je nejasno, zašto zaboravljamo da su ti tzv. partizani bili jugoslavenska vojska, oružana formacija koja je utemeljena i djelovala na obnovi Jugoslavije, i koja je u Zagreb 1945. ujahala pod nazivom Jugoslavenske armije, da bi skinula hrvatsku, a podignula jugoslavensku zastavu! Mi znademo, moramo znati kamo nas vode pogrešni nazivi i njihova planska i sustavna pogrešna uporaba. Mi znademo – da se poslužim analogijom koja je aktualna uvijek, ali je ovih dana zbog posebnih razloga još nazočnija u javnosti – znademo, naime, zašto se dijete u majčinoj utrobi naziva fetusom, jer: znademo da je lakše kazati da je odstranjen fetus, nego da je ubijen čovjek. A kad to znademo, zašto onda jugoslavenske komuniste i Jugoslavensku armiju nazivamo partizanima ili samo komunistima, predviđajući da time činimo uslugu onima što nose nevinu krv na svojim rukama?

Jer, oni nam se pred očima prse da su *antifašisti*, kako bi zaveli neupućene i duhovno trome, i kako bismo mi zaboravili da su oni bili (a to su većinom i ostali!) – Jugoslaveni, borci za obnovu jugoslavenske države, države koju smo s razlogom nazivali tamnicom naroda, dakle – tvorevine koju bi branio samo luđak ili kvisling, izdajica vlastitoga naroda.

Svjedočanstvo našega jada i lučonoše naše slave

Zato mislim da u svakoj prigodi, pa dakle i u ovoj, treba isticati kako se stradanja i mučeništva naših biskupa, svećenika, redovnika i redovnica, sjećamo i kao katolici i kao

Hrvati; i pamtiti da se nitko od njih, pa ni primanjem crkvenih služba, od najnižih do najviših, nije odrekao svoga naroda, pa ga ni mi nemamo prava isijecati iz živoga tkiva Crkve hrvatskoga jezika kao sastavnoga i neodvojivoga dijela opće Crkve; baš prema onoj znamenitoj kardinala Wyszyńskoga krakovskom nadbiskupu kad je ovaj nakon dvadesetljetne biskupske službe 1978. izabran papom: 'Ti jesi postao papa, ali nisi prestao biti Poljak!' I doista, Ivan Pavao II. nije prestao biti Poljak – ne trebamo u tom smjeru osobitih dokaza niti podsjećanja na

Kad govorimo o 'partizanima' i njihovoj pobjedi poprskanoj krvlju od Oštrejla, Drvara i Krnjeuše, preko Vrgorca i Španovice sve do Dakse, Širokoga Brijega, Gospića i Bleiburga, zašto zaboravljamo da su ti tzv. partizani bili jugoslavenska vojska, oružana formacija koja je utemeljena i djelovala na obnovi Jugoslavije, i koja je u Zagreb 1945. ujahala pod nazivom Jugoslavenske armije, da bi skinula hrvatsku, a podignula jugoslavensku zastavu

njegova putovanja u domovinu; dovoljno je pročitati onu njegovu pjesmu poljskome boru, napisanu unutar vatikanskih zidova – nije prestao biti Poljak, a postao je svetcem Katoličke crkve, jer u evanđeoskom nauku koji ona propovijeda – da se poslužim riječima sv. Pavla iz poslanice Galaćanima koje se ne jednom krivo shvaćaju i površno tumače – pred Svevišnjom smo doista svi isti, i Grci i Židovi, i muškarci i žene, ali: ne trebaju Grci prestati biti Grcima niti Židovi Židovima, i

ne trebaju muškarci prestati biti muškarcima, a žene ženama! Sve to, dakle, trebamo imati na umu uvijek, a osobito u ovakvim zgodama, kad predstavljamo jednu vrijednu i važnu knjigu.

Jer knjiga prof. Nevenke Nekić zapravo je sažeta povijest djelovanja Družbe sestara milosrdnica svetoga Vinka Paulskoga u hrvatskim zemljama. Pisana izvrsnim stilom i iznimnom vještinom – a oslobođena bilježaka, digresija i znanstvenoga aparata koji odbija prosječnoga čitatelja i zapravo zanima samo malobrojne strukovnjake – ona je dojmiv poziv na studij i shvaćanje te povijesti, i poziv na poštovanje silno velikoga i vrijednog prinosa te Družbe našem narodu. Prve sestre nisu bile hrvatskoga podrijetla – baš kao ni biskup Halulik, čijom su zaslugom 1845. došle u Zagreb – ali hrvatstvo je i tada bilo široko i snošljivo pa su se i one, poput samoga biskupa, ili poput Bogoslava Suleka i Augusta Šenoa, Josipa Franka i stotina i tisuća sličnih – odmah srodile s narodom u koji su došle. Brazda koju su zaorale na prosvjetnome i karitativnom planu produbljena je u idućim desetljećima i bez nje je zapravo nezamisliva hrvatska povijest od druge polovice XIX. stoljeća.

Dakako, tu našu oranicu ništa ne plodi kao krv mučenika. Zato posebno mjesto u tome imaju likovi sestara koje su svojim životima platile svoju odanost hrvatskom narodu i njegovoj domovini, pomažući potrebitima bez razlike, ne obazirući se na njihovu narodnosnu ili vjersku pripadnost. To je bila najbolja svjedodžba njihova katoličanstva i njihova hrvatstva, i upravo zato su se u vrijeme jugoslavenske komunističke okupacije Hrvatske našle na zubu novim vlastima, i upravo zato su idućih desetljeća prešućivane ili klevetane. Ovom knjigom prof. Nekić vraćamo dio duga koji imamo prema njima. Sav taj dug ne ćemo moći nikada vratiti, ali ja se osjećam i osobno počašćenim što mogu dati svoj mali, beznačajni prinos priznanju i ispunjenju te obveze. Jer iza naizgled nedužnoga naslova ovih *naših klecala i baklji* nalazi se mnogo više od onoga što bismo možda rekli na prvi pogled, pomislivši možda na materijalne predmete (pa makar oni bili u službi hramova Božjih i molitava ljudskih). Ove su stranice i ovi sjajni likovi simboli naših poraza i naših pobjeda, svjedočanstvo našega jada i lučonoše naše slave, podsjećanje na naše grijehe i propuste, ali i pozivi na naše poštovanje predaka i nasljedovanje preteča. Među njima pobijene sestre milosrdnice zasluženo imaju uzvišeno mjesto i uspomenu bez ikakve mrlje – kristalno čistu!

